

Секція 12. Фінанси, страхування та біржова справа: модернізація стратегічного портфелю.

Кретов Д., аспірант,
Одеський національний економічний університет,
М. Одеса, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ КРЕДИТНОГО ЦИКЛУ

Сучасний розвиток економіки має циклічний характер, та проходить під впливом багатьох світових економічних явищ, найвпливовішим з яких є процес фінансової глобалізації. При цьому зростають коливання ринкової кон'юнктури, збільшується економічні диспропорції, прискорюється обіг капіталу. Послаблюючи свої захисні економічні бар'єри, країни та їх економічні системи потрапляють під вплив процесів фінансової глобалізації та стають вкрай уразливими до різноманітних економічних коливань ззовні. Банківська система при цьому стає провідною ланкою впливу цих процесів, які породжують прискорення циклічності руху кредиту, який в свою чергу спонукає до прискорення руху економічних процесів. Саме тому зараз дослідження взаємозв'язку розвитку кредитного та економічного циклів в умовах фінансової глобалізації є особливо актуальним.

Метою дослідження є визначити поняття кредитного циклу як економічної категорії, а також дослідити вплив циклічності руху кредиту та циклічність розвитку економіки.

Сучасні розробки в області законів і закономірностей розвитку економічних та кредитних ринків, а також регулювання банківської сфери серед вітчизняних авторів представлені в роботах Н. Амосової, Д.

Буракова, О. Лаврушина, В. Козюка, М. Кондратьєва, Д. Крєтова, Л. Кузнєцової, Д. Удаліщева, та ін..

На думку Д. Буракова, циклічність руху кредиту є закономірний процес руху, що характеризується стійкою і послідовною зміною періодів позитивних змін в кредиті негативними. Іншими словами, циклічність руху кредиту є безперервний процес накопичення і вирішення протиріч, що виникають під час руху кредиту як системи відносин між кредитором та позичальником з приводу поворотного руху позикової вартості [1].

Виклад основного матеріалу. Кредитний цикл або цикл руху кредиту є певний часовий період, за який кредит проходить усі етапи свого руху. Іншими словами, якщо циклічність руху кредиту є абсолютним, безперервно повторюваним процесом, що характеризується певними етапами, на яких забезпечується відносна стійкість в русі кредиту, свого роду стан спокою, то кредитний цикл або цикл руху кредиту є відносною форму руху, частиною загального безперервного процесу, зафіксовану в часі і просторі.

Кредитний цикл, як і будь-яка економічна категорія, має свої певні відмінності від:

1. структури всіх інших видів циклів: специфічною рисою кредитного циклу є його об'єкт (позикова вартість) з приводу якого виникають відносини між суб'єктами (кредитор, позичальник), що відрізняє його від економічних циклів, торгових циклів, виробничих циклів тощо. Іншими словами, тільки кредитним циклом притаманний рух позикових коштів, тому що інтерес суб'єктів відносин і їх статус пов'язаний з наданням та отриманням коштів у тимчасове користування, а не з процесом виробництва благ, їх споживання або обміну;

2. структури кредиту: специфічною рисою притаманною кредиту є наявність учасників відносин (кредитора і позичальника) і об'єкта відносин

(позикової вартості), незмінних при всіх формах прояву кредиту. Однак кредитний цикл є не стільки системою відносин, скільки виступає як процес руху цих відносин, зміни в пропорціях цих відносин, рівноваги на кредитному ринку. Для сутності кредитного циклу важливо не сама наявність кредитора і позичальника, а зміна їх потреб і готовності позичати та залучати кошти при заданому рівні ставлення до ризику. При цьому, незмінним в кредитному циклі є сам факт мінливості, який залишається стійким при будь-якому вигляді кредитного циклу. Таким чином, кредитний цикл не може існувати поза процесом змін, тому що тоді він перестане бути процесом руху кредиту.

З огляду на вищевикладене можна допустити, що структура циклічності руху кредиту є симбіозом структури кредиту як системи відносин і структури циклічності та як процесу змін в русі об'єкта відносин. Відштовхуючись від того, що структура кредитного циклу характеризує мінливість позикової вартості і поведінки кредиторів і позичальників, необхідно виділити різновиди таких змін:

- по-перше, на відміну від структури кредиту, де руху схильний тільки об'єкт, позикова вартість, структура циклічності руху кредиту являє собою процес змін всієї структури відносин при збереженні її цілісності. Циклічність руху кредиту як абсолютний рух має на увазі зміну всіх форм і видів кредитних відносин і проявляється в них.

- по-друге, зміна в структурі відносин являє собою наявність взаємозв'язку і цілісності змін, що відбуваються. Зміни в готовності кредитора позичати кошти знаходять своє відображення у змінах характеристик позикової вартості.

- по-третє, процес змін в структурі кредитного циклу носить багатогранний характер і відображає сукупність змін. Кількісні зміни відображають зміну в потребах позичальників в позикових коштах; для

кредиторів кількісні зміни відображаються у формі готовності позичити певну суму. Дані зміни знаходять відображення у змінах об'єкта позикової вартості, її кількісних характеристик.

Якісні зміни в русі кредиту є ключовими та пронизують усю структуру відносин, включаючи, в першу чергу, суб'єктів. Об'єкт відносин, як зміна в русі позикової вартості, включає і дозволяє часто відображати дані зміни [2]. Важливо відзначити, що якість і якісні зміни в кредитних відносинах відіграють ключову роль в розумінні циклічності руху кредиту. Саме якість відносин і його зміни визначають кількісні характеристики відносин.

Проведене вище дослідження та його результати на рис.1, доводять те, що кредитний цикл має вплив на економічний та вони є взаємопов'язаними, доказом чого є синхронність їх коливань. Цю динаміку можна побачити на прикладі економічної кризи 2008-2009р. в Україні (рис. 2).

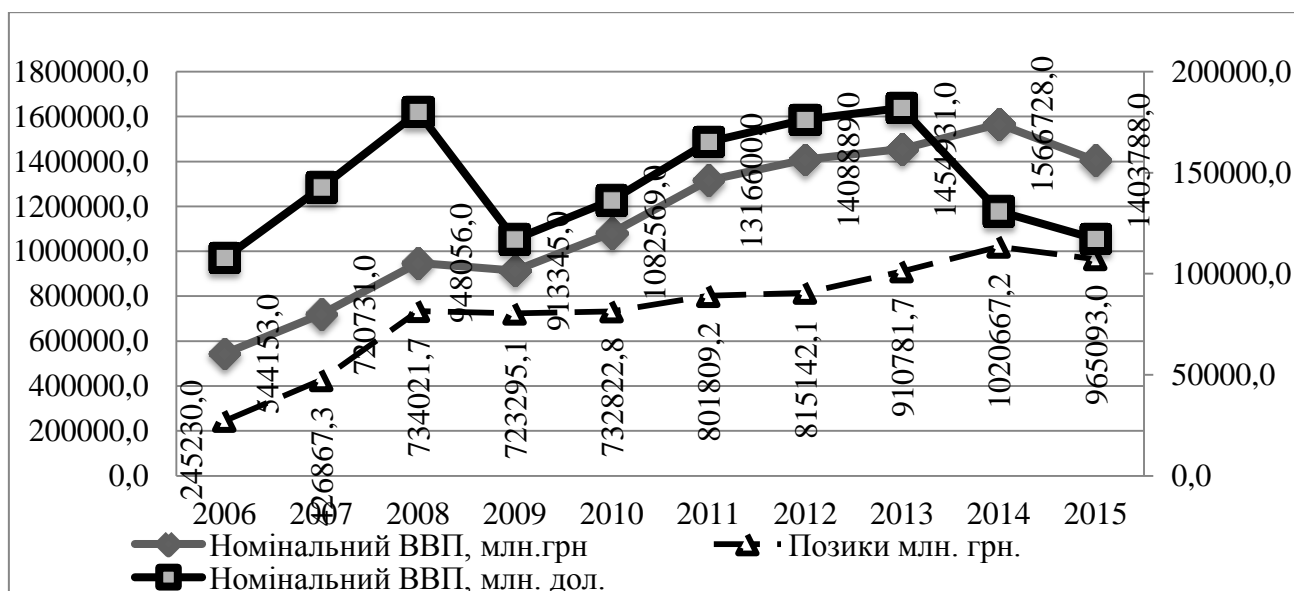

Рис. 2. Динаміка обсягу номінального ВВП та позичок у 2005-2015 рр.

Джерело: [3]

З даних рис.2. видно, що з 2005-2008 рр. відбувалося зростання обсягів ВВП та кредитних позик. У 2008 р. обсяг ВВП зріс на 31,5%, а обсяг позик на 40,4% у порівнянні з показниками 2005 р. З настанням світової фінансової кризи, у 2008-2009 рр. показники обсягу ВВП почали зменшуватися. Так в період з 2008 по 2009 р. обсяг номінального ВВП зменшився на 37,4 млрд. грн., а обсяг позик на 10,7 млрд. грн. відповідно. З одного боку ці темпи зменшення є досить незначними та становлять 3,8% та 1,4% відповідно, однак якщо проаналізувати на середні темпи приросту цих показників з 2005-2008 рр., які становили 29,1% та 72,1% відповідно, наслідки кризи є досить суттєвими. Тобто, у 2009 р. темп приросту ВВП зменшився на 25,3%, а обсяг позик на 70,7% у порівнянні з середніми темпами приросту цих показників за 4 минулих роки [3].

Проведене вище дослідження доводить важливість дослідження кредитного циклу як самостійної економічної категорії, а також існування відповідного прямо пропорційного зв'язку циклічності економіки та циклічності руху кредиту, адже чинники які призводять до зміни амплітуди коливань кредитну циклу призводять до прямо пропорційних змін в економічному і навпаки. Беручі в увагу такий взаємозв'язок, нашій країні вкрай необхідна розробка нової програми макропруденційного регулювання, котра б могла ефективно протидіяти коливанням кредитного циклу, при цьому зменшуючи коливання в економічному.

Список літератури:

1. Бураков, Д.В. Управление цикличностью движения кредита: монография / М. : Издательство «Русайнс», 2015. — 288 с.
2. Діяльність банків на кредитному ринку в умовах асиметрії інформації: монографія/ [Л.В. Кузнєцова, Я.С. Андрєєва, Л.В. Жердецька та ін.]; за ред. д-ра економ. наук, проф. Л.В.Кузнєцової. – Одеса: ОНЕУ, 2015. – 289с
3. Офіційне Інтернет-представництво Національного банку України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.bank.gov.ua